

ΑΜΦΙΓΛΥΦΟΥ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΥ ΣΤΗΛΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ἀποκαλυφθεῖσα ἐν Διπύλῳ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Στεφ. Ἀ. Κουμανούδη, ἐνεργοῦντος ἀνασκαφὴν ἐν ἔτει 1872 δαπάναις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀπόκειται ἔκτοτε ἐν τοῖς γλυπτοῖς τοῦ Ἐθν. Ἀρχαιολ. Μουσείου ὑπ' ἀριθ. 3315 ἀμφίγλυφος ἐπιτύμβιος στήλη¹ πεντελικῷ μαρμάρου, ἔχουσα ἐν τῇ παρούσῃ αὐτῆς καταστάσει μέγιστον ὕψος 0.85, πλάτος 0.39 καὶ πάχος 0.14.

Ἀποκεκρουμένη κατὰ πλεον τοῦ ἡμίσεος, ὡς ὑπολογίζεται, σφίξει ἀκόμη ἐπὶ μὲν τῆς προσθίας ὄψεως (εἰκ. 1), ἐλλιποῦς δεξιὰ, ἐκτύπως ἀνάγλυπτον ἀνδρικήν μορφήν, κατ' ἐνώπιον ἰσταμένην ἐπὶ βάσεως, συναποτελούσης ὀρθὴν γωνίαν μετὰ τοῦ ὑπολείμματος ἀριστερᾶς παραστάδος, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας (εἰκ. 2), ἐλλιποῦς ἀριστερὰ, ἐπιγραφὴν (εἰκ. 3) ἐννέα στίχων, κολοβῶν πάντων ἐν τοῖς δεξιοῖς ἄκροις, ἀριστερὰ ταύτης ἀπὸ τοῦ 4ου μέχρι τοῦ 7ου στίχου ἄμορφον ὑπόλειμμα ἀναγλύφου καὶ ἄνω μετὰ μικρὰν, κενὴν καὶ ἀνώμαλον, ὥσπερ βράχου, ἐπιφάνειαν, τὰ κατώτατα τῶν κάτω ἄκρων γυναικός, ἐν κινήσει πρὸς τὰ ἀριστερὰ προστύπως ἀναγεγλυμμένης.

Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων βάσεως καὶ παραστάδος, ναόσχημον πλαίσιον περιέκλειε τὰς μορφὰς τῆς προσθίας ὄψεως, ἐνῶ ἐν τῇ ὀπισθίᾳ δὲν φαίνεται νὰ συνέβαινε τὸ αὐτό, ὡς τοῦλάχιστον ἐξάγεται ἐξ ὑπολογισμοῦ, καθ' ὄν, ἀκεραίας οὔσης τῆς στήλης, τινὲς τῶν ἀνισομήκων στίχων ἔφθανον μέχρι τοῦ ἄκρου τοῦ λίθου.

Πρῶτος ὁ ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ², περιγράφων τὴν στήλην, ἐπιχειρεῖ ν' ἀναγνώσῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν, ἣν παραθέτει ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἐγγαράξεως, καίτοι διέκρινεν, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὸ ἔμμετρον τῆς συνθέσεως αὐτῆς:

1 Περὶ ταύτην ἠσχολήθησαν: α') ΣΤΕΦ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ ἐν Ἀθηναίῳ, 1, 1872, σ. 167 - 68. — β') G. ΚΑΙΒΕΛ, *Epigrammata Graeca*, Berolini 1878, ἀρ. 115. — γ') E. ΡΟΤΤΙΕΡ ἐν BCH, 5, 1881, σ. 352, ἀρ. 5. — δ') L. v. ΣΥΒΕΛ, *Katalog der Skulpturen zu Athen*, Marburg 1881, ἀρ. 549. — ε') W. ΔΙΤΤΕΝΒΕΡΓΕΡ ἐν IG, III 2², Berolini 1882, ἀρ. 1373. — στ') ΒΡΥΣΚΝΕΡ ἐν CONZE, *Die att. Grabreliefs*, 4, 1911-22, Text 2117 B,

Taf. 165.—ζ') ALICE MUEHSAM, *Die att. Grabreliefs in röm. Zeit*, Berlin 1936, σσ. 2, 8, 22.—η') H. HERTER ἐν RE 17, στήλ. 1550, στίχ. 55-57.—θ') KIRCHNER-ΡΕΕΚ ἐν IG, II 3², Berolini 1940, ἀρ. 13136 — ι') Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ, Ἑλληνικά ἀμφίγλυφα, Θεσσαλονίκη 1946, σσ. 41, 57 - 58. — ια') ΡΕΕΚ, *Griechische Versinschriften*, I, Berlin 1955, ἀρ. 1609.

2 Ἐνθ' ἐν. Σημ. 1, α'.

Αἱ Νύμφαι δηλοῦσι . . .
 ἔστησαν ὀπισθεν . . .
 σι πᾶν ἀγαθὸν τουτο . . .
 κεχαρίσθαι, πᾶν δ' ὅ,τι[. . .]
 ὅθεν ἢ κε κενῶς ἀλδ[ς οἶδμα πο]

ρευθεῖς οἴστρω δα . . .
 μέγρι παῖδα πατήρ . . .
 θάψη, ὑφ' οὗ πρέπον [. . . (ἦν) γη]-
 ράσαντα ταφῆν [αι]

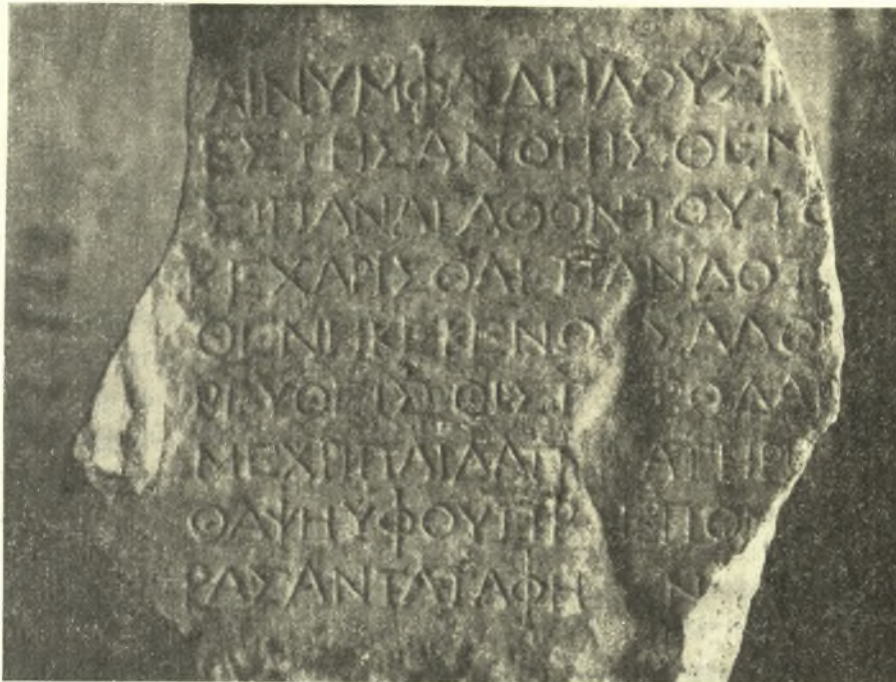
Εἰκ. 1.

Εἰκ. 2.

Συμπληρώσας ἀνέγνωσε «πᾶν δ' ὅ,τι[ι]», «ἀλδ[ς οἶδμα πο]ρευθεῖς», «πρέπον [ἦν γη]ράσαντα ταφῆν[αι]» καὶ ἐξήγαγεν, ἄπορον πόθεν καὶ πῶς, ἔννοιαν ὅλως ἀπροσδόκητον, ἣν ἀναπτύσσει λέγων ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς: «Στίχους ἔχομεν ἐνώπιόν μας, ἢ δακτυλικούς ἢ ἠρωελεγείους, δι' ὧν ἐκφράζεται ἀπειλή καὶ κατάρα ἐκ μέρους τῶν Νυμφῶν κατ' ἐκείνου, ὅστις ἤθελε βλάψει τὴν γλυφὴν, τὴν νῦν σχεδὸν ὅλως κατεστραμμένην, ἣτις βεβαίως παρίστανεν αὐτὰς τὰς Νύμφας χορευούσας εἰς τὰ πρόθυρα ἄντρου, ἐν συνοδίᾳ πιθανῶς καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, ἀπέναντι δὲ τοῦ Πανός, . . .».

Καὶ ἡ ἐπιεικεστάτη ἀντιπαραβολὴ ταύτης πρὸς τὸ ἐρμηνευόμενον, μετὰ δυσκολίας καὶ οὐχὶ μετὰ βεβαιότητος μίαν καὶ μόνην ὁμοίσημον ἀντιστοιχίαν ἀνευρίσκει, τὴν «δηλοῦσι — ὅστις ἤθελε βλάψει», καὶ ταύτην ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ ἐρμηνευτὴς ἐξέλαβε τὸ «δηλοῦσι» ὡς δοτικὴν πληθυντικὴν συνηρημένην τῆς μετοχῆς β' μέλλοντος τοῦ ῥήματος «δηλέω» (= βλάπτω).¹ Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα ἡ ἐρμηνεία τοῦ Κουμανούδη παραμένει ξένη πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν, καθ' οἷονδὴποτε τρόπον συμπληρουμένην καὶ ἀναγινώσκομένην, προκαλοῦσα τὴν ἀπορίαν, ποῦ τοῦ κειμέ-

Εἰκ. 3.

νου καὶ κατὰ ποίαν σειρὰν σκέψεων ἀνεκάλυψεν ὁ ἐρμηνευτὴς τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν κατάραν τῶν Νυμφῶν.

Μετὰ τὸν Κουμανούδην ὁ ΚΑΙΒΕΛ², ὀρμηθεὶς ἴσως ἀπὸ τῆς γνώμης ἐκείνου περὶ τοῦ ἐμμέτρου τῆς ἐπιγραφῆς, κατώρθωσε ν' ἀποκαταστήσῃ ὅπωςδὴποτε αὐτὴν εἰς τὴν ποιητικὴν μορφήν της, συμπτύξας τοὺς ἑννέα στίχους εἰς πέντε δακτυλικοὺς ἑξαμέτρους:

*Αἱ Νύμφαι δηλοῦσι — [. . . . δ'] ἔστησαν ὄπισθεν —,
[δὴ σφι]σι πᾶν ἀγαθὸν τοῦτο[ν πρὶν μὲν] κεχαρίσθαι,
πᾶν δ' ὅτ[ε τηλό]θεν ἤκε κενῶς ἀλό[ς οἶδμα πο]ρευθεὶς
οἴστρω δαι[μονίω], μέχρι παῖδα πατήρ [ἐλεεινὸς]
θάψη, ὅφ' οὐ πρόπον [ἦν τὸν γη]ράσαντα ταφήν[αι].*

¹ Τὸ «δηλέω» ἀντὶ τοῦ «δηλέομαι» ἄπαξ παρὰ ΣΜΟΙΣ (VII, 28 καὶ 44). Πρβ. λατ. deleo.
ΞΕΝΟΦ. (Οἶκον. X, 3) καὶ δις ἐν τοῖς ΣΙΒΥΛΛ. ΧΡΗ-

² Ἐνθ' ἐν σ. 111 Σημ. 1, β'.

Ἐποδεχθεὶς τὰ τρία ἐκ τῶν τεσσάρων συμπληρωμάτων τοῦ Κουμανούδη καὶ παρεμβάλων τὸ ἄρθρον «τὸν» μεταξὺ τοῦ «ἦν» καὶ τοῦ «γη», συνεπλήρωσε καὶ ἀνέγνωσε περαιτέρω «—[..... δ']ἔστησαν», «[δὴ σφι]σι», «τοῦτο[ν πρὶν μὲν]», «ὄτ[ε τηλό]θεν», «δαι[μονίω]», «[ἐλεεινός]», «[ἦν τὸν γη]ράσαντα» καὶ ἐπήγαγε μετ' ἀμφιβολιῶν, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ, τὸ ἐξῆς ἐν λατινικῇ γλώσσῃ νόημα:

«Nymphae hic conlocatae declarant virum in cuius imagine sculptae sunt (at non jam extant nisi forte una illa mulier dicitur) cum antea multa eis bene fecisse tum nunc ubi longinquo inutilique ex itinere mercator rediit divino numine actus, donec domum redux, heu ante patrem, obierit».

Τὰ μόρια «δὴ» καὶ «μὲν» κανονικῶς ἔπρεπε νὰ κείνται μετὰ τὰς, εἰς ἃς ἀναφέρονται, λέξεις ἥτοι τὸ μὲν πρῶτον μετὰ τὸ «πρὶν» τὸ δὲ δεύτερον μετὰ τὸ «πᾶν» ἢ τὸ «ἀγαθόν». Ἐν ἣ θέσει ἐτέθησαν ἐν τῷ στίχῳ ὑπὸ τοῦ Kaibel, μόνον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξαιρέσεων δύνανται ν' αὐξήσωσι¹.

Τὸ συμπλήρωμα «σφίσι» θὰ ἠδύνατο νὰ εὐσταθήσῃ ἐν τῇ ἀπαρεμφατικῇ συντάξει «σφίσι... κεχαρίσθαι», ἐὰν τὸ περιεχόμενον ταύτης ἀπετέλει γνώμην τοῦ ὑποκειμένου τῆς κυρίας προτάσεως ἥτοι τῶν Νυμφῶν. Ἄλλ' αὐταὶ περιορίζονται ὑπὸ τοῦ προτασομένου ἄρθρου «αἰ» εἰς τὰς ἐν τῇ γλυφῇ ὑπαρχούσας, τὰς hic conlocatas τῆς λατινικῆς μεταφράσεως, τὰς Νύμφας ὡς ἀνάγλυπτον παράστασιν ἥτοι ἄψυχον ὑποκείμενον, τὸ ὁποῖον φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν δύναται νὰ ἔχη γνώμην. Ἀποκλειομένων οὕτω τῶν Νυμφῶν, ἡ γνώμη δὲν δύναται νὰ ἀνήκῃ πλέον ἢ εἰς τὸν ἕτερον τῶν δυναμένων νὰ διεκδικήσωσιν αὐτὴν ἐπὶ ἐμμέσου αὐτοπαθείας², οἷα ἢ ἐν τοῖς δύο πρώτοις ἐξαμέτροις ὑπάρχουσα, ἥτοι τὸν ποιητὴν τοῦ ἐπιγράμματος. Χάριν τούτου ὁ Kaibel ἀπέδωκεν ἐν τῇ λατινικῇ τὸ «σφίσι», ἀντίστοιχον τοῦ «sibi», διὰ τοῦ «eis», ἀντιστοίχου τοῦ «αὐταῖς», ταυτίσας κατὰ χρῆσιν τὰς δύο ἑλληνικὰς ἀντωνυμίας κατ' ἐξαιρέσιν σπανιωτάτην, ἂν μὴ μοναδικήν, ἀποφευκτέαν πάντως, ἐφ' ὅσον μάλιστα πολλοὶ ἄλλοι τρόποι ὑπάρχουσιν, ὡς θὰ ἴδωμεν, διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὑπολείμματος ΣΙ.

Τὸ συμπλήρωμα «τὸν» συναποτελεῖ μετὰ τῆς μετοχῆς «γηράσαντα» οὐσιαστικόν, τὸ ὁποῖον ἀντικαθιστᾷ τὸ κανονικὸν ὑποκείμενον τοῦ «ταφῆναι» ἥτοι τὴν ἐκ τῶν προηγουμένων λαμβανομένην αἰτιατικὴν «τὸν πατέρα». Ἄλλ' ἡ ἀντικατάστασις αὕτη προϋποθέτει ἰσοβαθῆ καὶ ἰσοπλατῆ τὴν ἀντικαθιστῶσαν πρὸς τὴν ἀντικαθιστωμένην ἔννοιαν, ὅπερ ὅμως δὲν συμβαίνει ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν, καθ' ὅσον οὔτε ὁ πατὴρ εἶναι μόνον γηράσας, οὔτε ὁ γηράσας μόνον πατὴρ. Κατὰ τὴν ἐμὴν συμπλήρωσιν, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἄλλως ἐντάσσεται ἐν τῷ λόγῳ ἡ αἰτιατικὴ «γηράσαντα».

Ὁ Kaibel, μὴ ἐννοῶν, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ ἐν σχολίῳ, διατὶ «ἔστησαν

¹ R. KÜHNER, Ausführl. Grammatik der griech. Sprache, II 2, 1904, σσ. 123 καὶ 267.

² α') RIEMANN-GOELZER, Grammaire comparée du grec et du latin, Syntaxe, Paris 1897, § 678.

Παράτ. 1 καὶ § 684, 2 καὶ Σημ. 2. — β') Ἐνθ' ἐν προηγ. Σημ., II 1, 1898, § 455, 3, 5 καὶ Σημ. 9. — γ') SCHWYZER, Griech. Grammatik, 2, 1950, σ. 192 κ. ἐ.

ὄπισθεν», παραλείπει ἐντελῶς τὴν φράσιν ταύτην ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ του, ἐνῶ κατ' ἐμὲ ἐρμηνευτὴν τὸ β' τοῦτο ἤμισυ τοῦ α' ἑξαμέτρου ἐν συνδυασμῶ μετὰ τοῦ α' ἡμίσεος ἄλλως ἀναγινωσκομένου, ἀποτελεῖ, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὴν κυρίαν εἴσοδον τοῦ ἐπιγράμματος.

«Αἱ Νύμφαι δηλοῦσι: Nymphae hic conlocatae declarant» ἦτοι δῆλον ποιούσι διὰ τῆς παρουσίας των ἐν τῇ παραστάσει. Ὁρθὴ ἢ ἐρμηνεία τοῦ α' ἡμίσεος τοῦ α' ἑξαμέτρου, ὡς τοῦλάχιστον ἀνεγνώσθη μέχρι σήμερον. Ἄλλ' εἶναι οὗτοι λόγοι ποιητοῦ, ἀποτεινομένου εἰς τὸ θυμικόν, ἵνα γεννήσῃ τὸν ἔλεον διὰ τὸν θάνατον ἐνὸς νέου, ἢ τυπικὴ ἔκφρασις λεξικογράφου, ἀποτεινομένου εἰς τὸ γνωστικόν, ἵνα διασαφήσῃ τὴν σημασίαν λέξεων;

Προχωρῶν ὁ ἐρμηνευτής, ἀναγκάζεται πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ γ' ἑξαμέτρου νὰ πλάσῃ ἐκ τοῦ νεκροῦ υἱοῦ ἔμπορον, ἐπιχειρήσαντα πρὸς ἐμπορίαν μακρινὸν καὶ ἄκαρπον πλοῦν. Σχετικῶς ἐκφράζω τὴν ἀπορίαν: ἐὰν ἐνταῦθα πρόκειται πράγματι περὶ ἐμπόρου — ὅπερ κατ' ἐμὲ δὲν συμβαίνει — διατὶ οὗτος νὰ μὴ προσφέρῃ τὰ δῶρά του εἰς τὸν προστάτην τῶν ἐμπόρων θεόν, τὸν Κερδῶν Ἑρμῆν, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ρωμαίων, ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ὁποίων καὶ ἐτυμολογικῶς συνδέονται αἱ λέξεις «Ἑρμῆς» καὶ «ἔμπορος» (Mercurius - mercator); Τιθέμενος ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ εἰδικοῦ θεοῦ τοῦ ἐμπορίου περισσοτέρας φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐλπίδας θὰ ἠδύνατο νὰ τρέφῃ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐμπορικῶν του ἐπιχειρήσεων.

Τὸ «οἴστρω δαιμονίῳ» τοῦ δ' ἑξαμέτρου ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ «divino numine actus», ὃ ἐστὶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεθερμηνευόμενον «ὑπὸ τῆς θείας προνοίας ὀδηγηθεῖς» ἦτοι ὀδηγηθεῖς ὑπὸ τῶν θεῶν Νυμφῶν, προνοουσῶν περὶ τοῦ πιστοῦ λάτρου αὐτῶν. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην τὸ ἐπίγραμμα ἡμῶν ὁμιλεῖ περὶ εὐσεβεστάτου νέου, ἐμπόρου τὸ ἐπάγγελμα, μὴ παραλιπόντος ἐν οὐδεμιᾷ εὐτυχεῖ ἢ ἀντιξόῳ περιστάσει νὰ προσφέρῃ πᾶν ἀγαθὸν εἰς τὰς δι' ἰδιαιζούσης ἀγάπης περιβαλλομένης ὑπ' αὐτοῦ Νύμφας, αἵτινες ἐν τέλει ἀμείβουσαι τρόπον τινὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ ὀδηγοῦσιν αὐτὸν μετὰ τὸν ἀποτυχόντα ἐμπορικὸν πλοῦν εἰς τὴν πατρίδα του, ἵνα ἀποθάνῃ πλησίον τοῦ πατρὸς του. Ἀλλὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ θάνατος ἀμοιβῆ ἐνὸς νέου, εὐρισκομένου ἀκόμη ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ζωῆς του; Ἐν τῇ ἀπορίᾳ ταύτῃ εὐρεθεῖς, ὁ Kaibel ἐθεώρησε τὸ ἐπίγραμμα πικρὸν παράπονον τοῦ πατρὸς διὰ τὴν τοιαύτην ἀμοιβῆν τῆς τηλικαύτης εὐσεβείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Εὐρύτερον ἀσχολούμενος περὶ τὴν στήλην ὁ BRÜCKNER¹, παραθέτει τὴν ἐπιγραφὴν ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ἐγγαράξεως, παρασημαίνων μετρικῶς αὐτήν, ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς μᾶλλον ἢ νὰ συμπληρώσῃ αὐτὸς αὐτήν:

¹ Ἐνθ' ἐν σ. 111, Σημ. 1, στ'.

ΑΙΝΥΜΦΑΙΔΗΛΟΥΣΙΙΥ —
 ΕΣΤΗΣΑΝ ΟΠΙΣΘΕΝ — Υ
 ΣΙΠΑΝΑΓΑΘΟΝΤΟΥΤΣ — —
 ΚΕΧΑΡΙΣΘΑΙΠΑΝΔΟΤΙΥ — Υ
 5 ΘΕΝΗΚΕΚΕΝΩΣΑΛΟΝ — ΥΥ
 ΡΕΥΘΕΙΣΟΙΣΤΡΩΔΑΙΙΥΥ —
 ΜΕΧΡΙΠΑΙΔΑΠΑΤΗΡΥΥ — Υ
 ΘΑΥΗΥΦΟΥΠΡΕΠΟΝ — — ΥΥ
 ΡΑΣΑΝΤΑΤΑΦΗΝΥ

Ὅρθως παρατηρεῖ, ὅτι τὸ μετὰ τὸ ΑΛΟ ὑπόλειμμα Λ δὲν δύναται νὰ εἶναι σῆγμα λόγῳ τῆς ἀποκλειστικῆς χρήσεως ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ καθέτου Σ, καταρρίπτων οὕτω τὸ συμπλήρωμα τοῦ Κουμανούδη «άλος» κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τούτου βασιζομένην ἐρμηνείαν τοῦ Kaibel, καθ' ἣν ὁ θάνατος τοῦ νέου ἐπῆλθε συνεπεία θαλασσίου πλοῦ.

Ἐντὶ τοῦ ΑΛΟΣ προτείνει ἀναγνώσεις ΑΛΟΜ, ΑΛΟΝ, ΑΛΟΓ, ὧν αἱ μὲν δύο πρῶται εὐσταθοῦσιν ἐπιγραφικῶς ἢ δὲ τρίτη οὐχὶ λόγῳ τῆς χρήσεως ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ὀρθογωνίου Γ.

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ τέλους τοῦ δ' ἑξαμέτρου περιορίζει διὰ τοῦ «ἦ» τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμπληρώματος μεταξὺ τῆς αἰτ. «ἐλεεινόν», ἣν προτείνει αὐτὸς κατ' ἀναφορὰν εἰς τὸ «παῖδα», καὶ τῆς ὀνομ. «ἐλεεινός» τοῦ Kaibel, ἀναφέροντος αὐτὴν εἰς τὸ «πατήρ»:

— παῖδα πατήρ ἐλεεινός ἢ ἐλεεινόν

Ἄλλ' οὕτω ἐπόμενον θὰ ἦτο κατὰ βούλησιν καὶ κατὰ περίστασιν νὰ θεωρηθῆ «ἐλεεινόν» ἄλλοτε τὸ ἐν καὶ ἄλλοτε τὸ ἄλλο, πάντοτε δὲ ἐν τῶν προσώπων τοῦ δράματος, ἐνῶ λογικῶς καὶ δικαίως θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶσιν «ἐλεεινοὶ» υἱὸς καὶ πατήρ, ὡς ἀπολέσαντες τὸ πολυτιμότερον ὧν εἶχον ὁ μὲν πρῶτος τὴν ζωὴν τοῦ ὁ δὲ δεύτερος τὸ τέκνον του.

Τὸ αὐτὸ νόημα συνάγεται καὶ ἐκ τοῦ ἐπιλόγου ἦτοι τοῦ ε' ἑξαμέτρου τοῦ ἐπιγράμματος ἡμῶν, καθ' ὃν πρέπον ἦτο νὰ ταφῆ ὁ πατήρ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ κατ' ἄλλας γνώμας θὰ ἦτο τὸ δίκαιον¹. Ἀλλὰ συνέβη τὸ ἐναντίον, ἦτοι τὸ μὴ πρέπον καὶ τὸ μὴ δίκαιον, καταστήσαν «ἐλεεινοὺς» κατὰ λογικὸν συμπέρασμα πατέρα καὶ υἱόν. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην φυσικῶ τῷ λόγῳ θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῆ τὸ συμπλήρωμα ἐν τῷ πληθυντικῷ, ὅστις ὁμως, καίπερ μὴ προσκρούων εἰς τὸ μέτρον, κωλύεται ὑπὸ τῆς συντάξεως.

Ἐν τέλει παρασυρόμενος ἴσως ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη, μνείαν ποιουμένου τοῦ Πανός ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς ἐρμηνείας του, ἀναγινώσκει ἐν τῷ ΠΑΝΔΟΤ «Πάν»

1 — α') Υἱὸ πατήρ τόδε σῆμα· τὸ δ' ἔμπαλιν ἦν τὸ δίκαιον... (Anthologie Grecque... par Waltz, IV, 1938, ἀρ. 361). — β')...εἰ γὰρ ἦν θέμις, θνήσκον γονεῖς,

οἱ νέοι δ' ἔθαπτον ἄν (ἐνθ' ἐν σ. 111, Σημ. 1, β', ἀρ. 130, στίχ. 7-8).

ἀντὶ «πᾶν», καὶ καταλήγει εἰς ἐρμηνείαν, ἣν εἰσηγούμενος λέγει: «Διέλαθε τοὺς μέχρι τοῦδε συμπληρωτὰς τὸ ἐνδεχόμενον, καθ' ὃ ἐν τῷ «ΠΑΝΔΟΤΙ ἢ ΟΤΕ» ἀντιτίθεται εἰς τὰς Νύμφας ὁ ἀκόλουθος αὐτῶν ὁ Πᾶν. Ἐκεῖνοι μὲν ἐγένοντο αἱ κουροτρόφοι τοῦ παιδός, οὗτος δὲ ὁ αἴτιος τοῦ θανάτου αὐτοῦ δι' ἐπιληψίας ἢ ἄλλης τινὸς ἀσθενείας ἐξ ἐκείνων, ὡς θεωρεῖται προκαλῶν ὁ θεὸς οὗτος».

Φρονεῖ, ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου εἶναι οὐσιωδῶς βεβαία μόνον διὰ τοὺς δύο τελευταίους ἐξαμέτρους. Ἄλλ' οὕτω προοιδοῦται θεωρῶν ἀβέβαιον τὸ λοιπὸν συμπληρωμένον κείμενον. Φυσικῶς τῷ λόγῳ καὶ ἡ ἐκ τούτου προερχομένη ἐρμηνεία δὲν δύναται νὰ εἶναι βεβαία.

Ἐπειτα ἡ φράσις «κενῶς πορευθεῖς», ἣν δὲν ἀποκρούει τοῦλάχιστον ὁ ἐρμηνευτὴς κατ' ἀναφορὰν εἰς τὸν Πᾶνα, δηλοῖ τὴν ἀποτυχίαν αὐτοῦ, πλήττουσα οὕτω καιρῶς τὴν εὐστάθειαν τῆς ὑπὸ κρίσιν ἐρμηνείας, τῆς φερούσης ἐπιτυχάνοντα τὸν θεὸν ἐν τῇ ἐπιθέσει του κατὰ τοῦ παιδός.

Ἄλλὰ ὁ σπουδαιότερος ἅμα καὶ ἰσχυρότερος λόγος ἀσταθείας τῆς ἐρμηνείας τοῦ Brückner εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀναγκαία προϋπόθεσις ταύτης ἦτοι ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ Νυμφῶν καὶ Πανός δὲν ὑπάρχει. Καὶ δὲν ὑπάρχει διότι ὁ «δὲ» ἐν τῷ ΠΑΝΔΟΤ δὲν εἶναι ἀντιθετικὸς ἀλλὰ μεταβατικὸς, οἷος κατὰ κανόνα ἐπὶ ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς λέξεως, ὡς ἐνταῦθα τῆς «πᾶν». Συγκεκριμένως ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν ὁ «δὲ» συνδέει τὰς φράσεις «πᾶν ἀγαθὸν τοῦτον τὸ πρὶν κεχαρισθαι» καὶ «πᾶν δ' ὄτε... ἦκε» συμποσῶν οὕτω τὰς εἰς τὰς Νύμφας προσφορὰς τοῦ παιδός κατὰ δύο περιόδους τῆς ζωῆς του.

Τελευταῖος ἐξέδωκε τὴν ἐπιγραφὴν ὁ KIRCHNER¹ ὑπὸ τὴν ποιητικὴν μορφήν, εἰς ἣν ἀποκατεστάθη ὑπὸ τοῦ Kaibel, μετὰ δύο συμπληρωμάτων τοῦ Peek ἐν τῷ α' καὶ τῷ γ' στίχῳ, τῶν Γ[ονεῖς δὲ] καὶ ἀλόγ[ως τε..].

Ἡ παρένθεσις, ὡς γνωρίζομεν, περικλείουσα λέξιν, φράσιν καὶ μῦθον πολλάκις ὀλόκληρον ἢ γεγονός, διακόπτει τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, ἵνα διασαφήσῃ ἢ συμπληρώσῃ τόσον τὰ ἡγούμενα ὅσον καὶ τὰ ἐπόμενα. Ἡ παρένθεσις ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν, — Γ[ονεῖς δὲ] ἔστησαν ὀπισθεν —, τεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Kaibel καὶ συμπληρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Peek, περιέχει πληροφορίαν οὐ μόνον οὐδεμίαν ἀνάγκην πληροῦσαν ἀλλὰ καὶ πεζὴν καὶ ξένην ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ λόγου. Ὅρθως θὰ εἶχεν αὕτη, ἐὰν προηγείτο «τούτους» ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἢ ἐὰν τὸ «τοῦτο» τοῦ β' στίχου ἀνεγινώσκετο «τούτους» ὅπερ ὁμως, καίπερ ἐπιτρεπόμενον μετρικῶς, κωλύεται συντακτικῶς ὑπὸ τοῦ «ἦκε», ἐμφαίνοντος ὅτι τὸ ἐπίγραμμα ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς εἰς ἓν πρόσωπον. Ἀπορριπτέον τὸ «ἀλόγ[ως τε..]» τοῦ Peek, ὁδηγηθέντος εἰς τὸ συμπλήρωμά του ὑπὸ τῆς ἥττον πιθανῆς τῶν ὡς ἄνω ἀναγνώσεων τοῦ Brückner, ἦτοι τῆς ΑΛΟΓ. Διέλαθεν ἀμφοτέρους τὸ γεγονός, ὅτι αἱ συναντώμεναι κεραῖαι τοῦ μετὰ τὸ «ΑΛΟ» ἀποκεκρουμένου γράμματος συναποτελοῦσιν ὀξεῖαν γωνίαν, ἐνῶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡμῶν, ὡς εἴπομεν, γίνεται ἀποκλειστικὴ χρῆσις τοῦ ὀρθογωνίου γάμμα.

¹ Ἐνθ' ἐν σ. 111, Σημ. 1, θ'.

Τὸ χαραχθέν ποτε ἐπὶ τῆς στήλης ἐπίγραμμα ἦτο κατ' ἐμέ, ἂν οὐχὶ αὐτὸ τοῦτο, κατὰ μεγίστην προσέγγισιν τὸ ἐπόμενον:

*Αἱ Νύμφαι Δήλου σι[μῶν] ἔστισαν ὄπισθεν,
[αἷς φα]σι πᾶν ἀγαθὸν τοῦτο[ν τὸ πρὶν] κεχαρίσθαι,
πᾶν δ' ὅτ[ε Δηλό]θεν ἦκε κενῶ σάλο[ν διαπο]ρευθεῖς
οἴστρω δαι[μονικῶ], μέχρι παῖδα πατῆρ ἔ[τι τοῦτον]
θάψῃ, ὕφ' οὗ πρέπον [ἦν ὡς γη]ράσαντα ταφῆν[αι].*

Ἡ γενικὴ «Δήλου»¹, κειμένη κατ' ἀνάγκην μετρικὴν ἀντὶ τοῦ ὁμηρικοῦ καὶ καλλιμαχείου ἐπιθέτου «Δηλιάς»², περιορίζει τὸ γένος τῶν Νυμφῶν εἰς τὸ τοπικῆς λατρείας εἶδος τῶν Νυμφῶν Δήλου³. Ταύτας περιορίζει περαιτέρω ἐν τῇ δεικτικῇ του ἰδιότητι τὸ ἄρθρον «αἱ» εἰς τὰς ὄπισθεν τῶν σιμῶν σταθείσας⁴, θέτον αὐτὰς ὑπ' ὄψιν τοῦ θεατοῦ ὡς γνωρίμους ἤδη ἢ ὡς νῦν τὸ πρῶτον γνωριζόμενας εἰς αὐτόν. Ἀμφότεραι αἱ ἀπόψεις εἶναι δυνατὰ κατ' ἐξάρτησιν ἐκ τῆς γενικῆς «Δήλου», ἥτις διὰ μὲν τὴν πρώτην πρέπει νὰ εἶναι ἐπιθετικὴ⁵, διὰ δὲ τὴν δευτέραν κατηγορηματικὴ⁶. Καὶ ἡ μὲν ἐπιθετικὴ, κατὰ τὴν κατ' ἦθος καὶ τὴν ἐν μέτρῳ ἀνάγνωσιν θὰ ἐκφωνηθῇ ἰσοῦσῶς πρὸς τὰ ἄλλα στοιχεῖα τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου ἢ δὲ κατηγορηματικὴ ἐξαιρομένη μεταξὺ αὐτῶν. Καὶ ὁ στίχος μετὰ μὲν τῆς πρώτης θὰ ἐρμηνευθῇ «αἱ γνωσταὶ σας αὗται Νύμφαι τῆς Δήλου κλπ.», μετὰ δὲ τῆς δευτέρας «αἱ Νύμφαι αὗται, αἵτινες ἐστάθησαν ὄπισθεν τῶν σιμῶν», εἶναι τῆς Δήλου». Ἀλλὰ διὰ τὴν πρώτην ἄποψιν προϋποτίθεται ἡ ὑπαρξίς ἐξωτερικοῦ γνωρίσματος ἢ συμβόλου⁶, διακρίνοντος τὰς Δηλιάδας τῶν ἄλλων Νυμφῶν, ὅπερ ὅμως δὲν δύναται νὰ διαπιστωθῇ ἐπὶ τοῦ μνημείου ἡμῶν λόγῳ τῆς μεγάλης φθορᾶς του. Τὸ γεγονός τοῦτο, ὡς καὶ ἡ πλεονεκτικὴ θέσις τῆς γενικῆς ἐν τῇ τομῇ τοῦ στίχου, συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς δευτέρας ἀπόψεως καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον διὰ τῆς ἐξάρσεως τῆς γενικῆς ἐνισχύεται καὶ ἡ ἀκουστικὴ συνέχεια ἀπὸ ταύτης εἰς τὸ ἀναφορικὸν «αἷς».

Μετὰ τὴν γενικὴν ἀκολουθοῦσιν ἐν σίγμα, μία κεραία κάθετος ἀκεραία καὶ ἑτέρα ἀποκεκρουμένη, ἧς τὸ σφζόμενον κάτω τμήμα σαφῶς διακρίνεται ἐν εἰκ. 3.

Ἐπιγραφικῶς ἡ μὲν πρώτη τῶν κεραίων δύναται νὰ εἶναι καθαρὸν ἰῶτα ἢ

1 Ὁ τόπος τῆς λατρείας ἢ τῆς προελεύσεως τῆς θεότητος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ εὐρεῖται δεδηλωμένος δι' ἐπιθετικοῦ ἢ πτωτικοῦ ἢ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ, ἐνάρθρου ἢ ἀνάρθρου, τιθεμένου πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ ἢ μετὰ τοῦτο. Ἐκ τῶν κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον ὀρθῶν συνδυασμῶν οἱ μόνον μὴ κωλυόμενοι ὑπὸ τοῦ μέτρου ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν εἶναι οἱ «Αἱ Δήλου Νύμφαι» καὶ «Αἱ Νύμφαι Δήλου», ὧν προετιμήθη ὁ δεύτερος ἴσως ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ διὰ τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν τῆς γενικῆς ἐν τῷ στίχῳ. Τὸν αὐτὸν κανόνα ἀκολουθεῖ ἐν μέρει καὶ ἡ Νέα Ἑλληνικὴ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν φράσεων «ἡ Παναγία ἢ Τηνιακία», «ἡ Τηνιακία ἢ Παναγία», «ἡ Παναγία τῆς Τήνου»,

«ὁ Ἄϊ-Γιώργης ὁ Ἀλεξανδρινός», «ὁ Ἄϊ-Γιάννης ὁ Γιαννιώτης», «ὁ Ἄϊ-Γιάννης ὁ Ρώσος» (ἐν συνοικισμῷ Ἑλλήνων μεταναστευσάντων ἐκ Ρωσίας εἰς Εὐβοίαν) κ. ἄ.

2 ΟΜ. Ὑμν. Ἀπ. 157, ΚΑΛΛΙΜ. Ὑμν. Δήλ. 256 καὶ 323.

3 Ἐνθ' ἐν σ. 114, Σημ. 2 α, § 699, 3.

4 Ἐνθ' ἐν προηγ. Σημ. § 699, 1.

5 Ἐνθ' ἐν προηγ. Σημ. § 101.

6 α') c. WATZINGER, Griech. Vasen in Tübingen, Reutlingen 1924, Taf. 41.— β') F. IMHOOF-BLUMER, Nymphen u. Ghariten auf griech. Münzen. Ἐν Διεθν. Ἐφημ. Νομ. Ἀρχαιολ. T. 11, 1908, σ. 1-213.

κάθετος ἑνὸς ταῦ ἐπανορθωτικοῦ¹ τῆς παραλείψεως τοῦ γράμματος κατὰ τὴν ἐγ-
χάραξιν, ἢ δὲ δευτέρα ὅ,τι καὶ ἡ πρώτη ἢ ἀρχικὴ ἑνὸς τῶν ἀπὸ καθέτου κεραίας
ἀρχομένων, γραμμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, οἷα τὰ Β, Γ, Ε, Η, Κ, Μ, Ν, Π, Ρ.

Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη, ἐξαντλοῦσα πάσας τὰς δυνατότητες συμπληρώσεως τοῦ μετὰ
τὸ ΣΙ ἀποκεκρουμένου κειμένου, ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ζητούμενον συμ-
πλήρωμα εὐρίσκεται πιθανώτατα μεταξὺ τῶν κατὰ ταύτην ἀνευρισκομένων, οἷα τὰ
ἐπομένως θεωρούμενα ἐν συντάξει μετὰ τοῦ σφζομένου τμήματος «ἔστησαν ὀπι-
σθεν», τοῦ μὲν «ἔστησαν» λαμβανομένου μεταβατικῶς ἢ ἀμεταβάτως (γ' πληθ.
προσώπου ποῦ «ἔστησα» ἢ τοῦ «ἔστην») τοῦ δὲ «ὀπισθεν» ὡς ἐπιρρήματος ἢ προ-
θέσεως μετὰ γενικῆς:

α') ΣΙΜΗΝ ἢ ΣΙΚΙΝΝΙΝ ἔστ. ὅπ.: «σίμην» ἢ «σίκιννιν»² ἔστ. ὀπισθεν τῆς στήλης.

β') ΣΙΜΙΑΝ³ ἔστ. ὅπ.: ἀνήγειραν ἀνδριάντα τῷ Σιμιά, τῷ εἰκονιζομένῳ ἐν τῷ
ἐτέρῳ, τῷ μὴ σφζομένῳ, τῶν δύο ἀνδριάντων τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως.

γ') ΣΤΗΛΗΣ ΠΑΡέστησαν ὅπ. ΕΙΚΟΣΙ (= συμπλήρωμα τοῦ ὑπολείμματος ΣΙ τοῦ
β' ἔξαμ.): ἔδειξαν, ἔκαμαν γνωστὸν δι' εἰκόνων ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ὅτι οὗτος κτλ.

δ') ΣΤΗΛΗΣ ἔστ. ὅπ.: ἐστάθησαν ὀπισθεν τῆς στήλης.

ε') ΣΙΜΗΣ ἔστ. ὅπ.: ἐστάθησαν ὀπισθεν τῆς «σίμης (τοῦ ναοσκήμου πλαισίου
τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως).

στ') ΣΙΜΩΝ ἔστ. ὅπ.: ἐστάθησαν ὀπισθεν τῶν «σιμῶν» (= γεν. πληθ. οὐδ.
ἐπιθ. «σιμός»), ὡς ἐκαλοῦντο τὰ ἀνωφερῆ καὶ ἀπόκρημνα μέρη ὄρους (ΞΕΝΟΦ.
Κυν. V 16) ἢ βραχῶδους λόφου, οἷος ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν, ὁ καταλαμβάνων
τὸ δεξιὸν ἡμισυ τῆς ὀπισθίας ὄψεως μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος κεχαραγμένου ἐπὶ
τοῦ κάτω μέρους αὐτοῦ.

Εἰς τὴν εὐστάθειαν τοῦ α' ἀντίκειται ἡ χρῆσις τῶν ρημάτων «ἵστημι» καὶ
«ὄρχομαι» τοῦ μὲν πρώτου λεγομένου γενικῶς περὶ τοῦ χοροῦ τοῦ δὲ δευτέρου
ἐπὶ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ, οἷα καὶ τὰ «σίμη» καὶ «σίκιννις». Π. χ. ... ἔστησαν χοροὺς
παρθένων τε καὶ ἡνθέων (ΗΡΟΔ. Γ, 48) ἀλλὰ ... καὶ πρώτον ὄρχησασθαι τὴν «σί-
κιννιν» Θέροσιππον (ΑΘΗΝ. 630 bc)⁴.

Ἐνισχυτικὸν τοῦ β' εἶναι χωρίον τῶν «Εἰκόνων» τοῦ ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ (p. 304 K)
ἔχον οὕτω: Ἐνταῦθά μοι τὴν Ἀφροδίτην νόει Νυμφῶν οἶμαι ἰδρυμένων, ὅτι αὐ-
τὰς ἐποίησε ἐρώτων μητέρας καὶ διὰ τοῦτο εὐπαιδας. Καὶ κάτοπτρον δὲ τὸ ἀργυροῦν
καὶ τὸ ὑπόχρυσον σανδάλιον καὶ αἱ περόναι αἱ χρυσαῖ, ταῦτα πάντα οὐκ ἀργῶς
ἀνήπται. Δέγει δὲ Ἀφροδίτης εἶναι, καὶ γέγραπται τοῦτο, καὶ Νυμφῶν δῶρα εἶναι
λέγεται. Αἱ Νύμφαι ἐν ὀλίγοις ἀνήγειραν ἄγαλμα εἰς τὴν Ἀφροδίτην, εἰς ὃ διὰ

1 Τοιοῦτου ταῦ, ὑψηλοτέρου τῶν ἐκατέρωθεν του
γραμμάτων, ἀνεῦρον ἐν Ἰταλίᾳ δύο παραδείγματα, ἐν
ἑλληνικὸν καὶ ἕτερον λατινικὸν διπλοῦν, τὰ «EYTE-
ΚΝΙΗΣ ΑΡΟΤΗΡΑ» καὶ «MAIES'TATE», τὸ μὲν πρῶτον
ἐν τῇ αἰθούσῃ Titulorum Sepulcralium τοῦ Καπιτω-
λίου τῆς Ρώμης, τὸ δὲ δεύτερον ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Φρου-
ρίου τοῦ Μιλάνου.

2 Εἶδη χοροῦ. Βλ. λέξεις ἐν ΕΡΡ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ Θη-

σαυρῶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

3 Τὸ συνηθέστερον τῶν ἀπὸ ΣΙ ἀρχομένων καὶ εὐ-
σταθούτων μετρικῶς ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν κυρίων
ὀνομάτων, οἷα τὰ Σιμίας, Σίμων, Σίμας, Σιμάς, Σίν-
δρων, Σίκων, Σίνων κ. ἄ.

4 Πρβ. τὰ τῆς νέας ἑλληνικῆς «στήνω χορό» (ἔστησ'
ὁ ἔρωτας χορὸ μετὸν ξανθὸν Ἀπρίλη, Σολωμός), ἀλλὰ
«χορεύω συρτό, πεντοζάλη, πόλκα, τράτα» κ. ἄ.

καταλλήλου επεξεργασίας είναι ανηρημένα διάφορα χρυσά μικροτεχνήματα. Ταῦτα φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν ὀφείλονται, ὡς θὰ ἠδύνατο νὰ νομισθῆ κατὰ τ' ἀνθρώπινα, εἰς τὰς χεῖρας ἢ τὰς δαπάνας ἀλλ' εἰς τὰς ἐμπνεύσει ὀδηγίας, «φραδαῖσι Νυμφῶν», κατὰ τὴν γνωστὴν ἐπιγραφὴν τῆς Βάρης¹. Τοῦτο λεκτικῶς δηλοῦται διὰ τοῦ μέσου διαμέσου ρήματος «ἰδρυμένων» ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Φιλοστράτου. Ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν θὰ ἔπρεπε νὰ δηλωθῆ διὰ τοῦ «ἔστησαντο» καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ «ἔστησαν».

Τὸ γ' δὲν εὐσταθεῖ δι' ὄν λόγον καὶ τὸ β'. Τὸ ἀντίθετον θὰ συνέβαινε ἐὰν ἐτίθετο «παρεστήσαντο» ἀντὶ τοῦ «παρέστησαν».

Αἱ φράσεις «στήλης ὀπισθεν» καὶ «σίμης ὀπισθεν», ἐν τοῖς δ' καὶ ε', ἐν ἐκ τῶν δύο δύναται νὰ σημαίνωσιν, ἢ τὸν ἐκτὸς τῆς ὀπισθίας ὄψεως τῆς στήλης καὶ ἐν μικροτέρῳ τῆς σίμης ἐλεύθερον χῶρον, ἢ αὐτὴν ταύτην τὴν ὀπισθίαν ὄψιν αὐτῶν μετὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς γλυφῆς. Ἄλλ' ἢ μὲν πρώτη σημασία, μεθ' ἧς ὀρθῶς θὰ εἶχε λεγόμενον τὸ «ἔστησαν», δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν, μετὰ δὲ τῆς δευτέρας, τῆς ὑπαρχούσης, ὀρθῶς θὰ εἶχε λεγόμενον τὸ «ἀνεγλύφησαν» ἀντὶ τοῦ «ἔστησαν».

Ἀπομένει εὐσταθέστερον ὄλων καθ' ὅλα τὸ «σιμῶν», ὅπερ οὐ μόνον ἀπαλλάσσει τὸ κείμενον τῆς πεζότητος καὶ τῆς ἀκαταληψίας ἀλλὰ καὶ ἐμψυχώνει τὴν πλαστικὴν εἰκόνα μέχρι πραγματικότητος.

Ἔστησαν: ὡς ὁ τραγικὸς χορὸς ἐν τοῖς στασίμοις ἦτοι ἐπαύσαντο πάσης περαιτέρω πορείας οὐχὶ ὅμως καὶ πάσης κινήσεως, ἐν ἧ ἔστησαν θέσει, ὡς ἄλλως τε δεικνύουσιν αἱ λοξαὶ πτυχαὶ τοῦ ἱματίου καὶ ἡ κίνησις τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τῆς ἐν μέρει σφζομένης Νύμφης².

Τὸ μετὰ τὸ «ἔστησαν» δευτέρον αἰνιγματικὸν ὑπόλειμμα ΣΙ ἀποτελεῖ κατὰ τεκμήριον τὴν δευτέραν βραχεῖαν τοῦ α' δακτύλου τοῦ β' ἑξαμέτρου, δι' ὃ καὶ πρέπει νὰ συμπληρωθῆ εἰς δάκτυλον, οἷος ὁ «ΑΙΣΦΑΣΙ», τὸ πιθανώτερον κατ' ἐμὲ τῶν ὀλίγων συμπληρωμάτων³, ἅτινα διὰ σχετικῆς ἐρεῦνης ἀνευρίσκω.

Διὰ τοῦ «φασί» παραδίδεται εἰς τὴν φήμην ἢ εὐλάβεια τοῦ νέου πρὸς τὰς Νύμφας, ὡς συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ἀναγεγραμμένῳ ἀνωτέρῳ χωρίῳ τοῦ Φιλοστράτου διὰ τῆς φράσεως «Νυμφῶν εἶναι λέγεται», δι' ἧς παραδίδεται εἰς τὴν φήμην ἢ εὐγνωμοσύνη τῶν Νυμφῶν πρὸς τὴν Ἀφροδίτην.

Τὸ συμπλήρωμα εὐσταθεῖ καθ' ὅλα ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὸ μακρὸν $\bar{\alpha}$

1 — IG 1², 788: Ἀρχέδημος ὁ Θηραῖος ὁ νυμφόληπτος Φραδαῖσι Νυμφῶν τ' ἄντρον ἐξηργάσατο ἦτοι, ὡς ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐννοῶ, κατὰ τὰς ἐμπνεύσει ὀδηγίας («φραδαῖσι» ἐκ τοῦ «φράζομαι» = ὀδηγῶ) τῶν Νυμφῶν ἐτελείωσε τὴν επεξεργασίαν τοῦ ἄντρου, τῆς επεξεργασίας ταύτης ἐγκειμένης ἐν τῇ διασκευῇ τοῦ φυσικοῦ κοιλώματος καὶ τῇ κατασκευῇ πολλῶν τῶν ἐν αὐτῷ εὐρεθέντων ἔργων τέχνης.

2 α') SÉCHAN, La danse grecque antique, σ. 190.— β') H. MÜLLER, Griech. Bühnentaltertümer, σ. 221.— γ') NAVARRE, Dionysos, σ. 208, Σημ. 1.

3 Ὅτι τὰ ἐπόμενα: α') [εἰδό]σι πάν ἀγαθὸν τοῦτό[ν]

σφισι πρὶν] κεχαρίσθαι: διὰ τοὺς γνωρίζοντας ὅτι οὗτος ἔχει χαρίσει εἰς αὐτὰς πρότερον πάν ἀγαθόν. Μειωτικὸν τῆς πιθανότητος τοῦ συμπληρώματος τούτου τὸ σπανιώτατον τῆς μετ' ἀπαρεμφάτου συντάξεως τοῦ «οἶδα» ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ γνωρίζειν πῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα.— β') [τῷ σφισι] πάν ἀγαθὸν τοῦτό[ν] τὸ πρὶν] κεχαρίσθαι: διότι οὗτος ἔχει χαρίσει εἰς αὐτὰς πάν ἀγαθόν πρότερον κ.τ.λ.— γ') [εἰκό]σι πάν ἀγαθὸν τοῦτό[ν] σφισι πρὶν] κεχαρίσθαι [προηγούμενου ἐν τῷ α' ἑξαμέτρῳ] «στήλης παρέστησαν ὀπισθεν»: παρέστησαν (= ἀπέδειξαν, ἔκαμαν γνωστόν) δι' εἰκόνας ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τῆς στήλης ὅτι οὗτος κ.τ.λ.

τοῦ «φᾶσι» (ἐκ τοῦ φαντί) εἶχε βραχυνοθῆ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ ἐπιγράμματος ἡμῶν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ «φᾶμεν», «φατέ», «φᾶτον» ἢ ὅτι εἶχε ληφθῆ ὡς βραχὺ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, καθ' ἣν εἶχεν ἄδειαν οὔτος, χάριν τοῦ μέτρου.

«κενῶ» (: κατηγ. προσδ. εἰς τὸ «οἴστρω»): ματαίῳ, ἀκάρπῳ καταστάντι, ἀποτυχόντι (τῇ ἐπεμβάσει τῶν Νυμφῶν).

«οἴστρω» (δοτ. τῆς συνοδείας εἰς τὸ «διαπορευθεῖς»): μὲ ἄνεμον.

Ἀρχαῖος σχολιαστὴς τοῦ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ἐν σχολίῳ¹ του εἰς «Θεσμοφ. 324²», λέγει: *οἴστρωδόντην: τὸν ὑπὸ τῶν ἀνέμων κινούμενον· πᾶσαν δὲ κίνησιν³ καλοῦσιν οἴστρον.*

Ἄφοῦ ἠρμήνευσεν, ὡς ἠρμήνευσε, τὸ σύνθετον «οἴστρωδόντης» σπεύδει νὰ προσθέσῃ τὴν διασάφησιν «πᾶσαν κίνησιν καλοῦσιν οἴστρον», δι' ἣς θέλει νὰ προλάβῃ ἐνδεχόμενον ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ α' συνθετικοῦ συμπέρασμα ὅτι μόνον ὁ ἄνεμος καλεῖται οἴστρος.

Ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τοῦ «καλοῦσι» συμπεριλαμβάνονται, ὑποκαθιστάμενοι κατὰ παράδοσιν καὶ χρονικὴν διαδοχὴν, τοῦλάχιστον οἱ Ἀττικοὶ ἀπὸ Ἀριστοφάνους μέχρι τοῦ Συμμάχου⁴, τοῦ παρασκευάσαντος τὴν πληρεστέραν ἔκδοσιν τῶν εἰς ἐκεῖνον σχολίων περὶ τὸ 100 μ. Χ.⁵.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ σχόλιόν μας, συνταχθέν ποτε ὑπὸ τινος ἀρχαίου σχολιαστοῦ, ἔφθασε διὰ τῆς παραδόσεως μέχρι τοῦ Συμμάχου, ὅστις καὶ τὸ περιέλαβεν ἐν τῇ συλλογῇ του, εὐρὼν αὐτὸ σύμφωνον πρὸς τὴν σύγχρονόν του πραγματικότητα, καθ' ἣν καὶ αὐτὴν οἴστρος ἐκαλεῖτο πᾶσα κίνησις καὶ ὡς τοιαύτη καὶ ὁ ἄνεμος.

Σύγχρονος τοῦ Συμμάχου καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν καὶ ἐκεῖνος πραγματικότητα διάγων τὸν βίον ὁ ἐπιγραματοποιὸς ἡμῶν ἦτο φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ οὔτος εἰς ἐκ τῶν καλούντων «οἴστρον πᾶσαν κίνησιν» καὶ ὡς τοιαύτην καὶ τὸν ἄνεμον, μεταχειρισθεῖς ἐν καιρῷ τῷ δέοντι καὶ γραπτῶς τὴν λέξιν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνέμου ἐν τῇ συνθέσει τοῦ ἐπιγράμματός του.

Ἐκ τοῦ ὀνοματοθετικοῦ χαρακτήρος τοῦ «καλοῦσι» πᾶς τις ἄγεται ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ ζητήσῃ τὸν ἄνεμον ἐν τῷ λήμματι τοῦ οἴστρου. Ἄλλ' ἐκτὸς μιᾶς καὶ μοναδικῆς μνείας περὶ τῆς διὰ τοῦ ἀνέμου ἐρμηνείας τοῦ οἴστρου κατὰ τὸ ἐν λόγῳ σχόλιον ἐν «ΕΡΡ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ Θεσαυρῷ τῆς Ἑλλην. Γλώσσης» οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ εὐρίσκειται σημασιολογικὴ ἐπέκτασις τοῦ «οἴστρου» διὰ τοῦ «ἀνέμου».

Τούτου τεθέντος ἡ χρῆσις τοῦ «οἴστρου» ἀντὶ τοῦ «ἀνέμου» δὲν δύναται νὰ εἶναι ἢ τροπικὴ μεταφορικὴ, ὀφειλομένη εἰς τὰς μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιότητος ὀρητικότητος, ταχύτητος, τρόπου ἐνεργείας (: δονεῖν) καὶ πεδίου ἐνεργείας (: νώτων βοός—νώτων θαλάσσης), ἀτομικὴ ἐκατέρου τῶν ἐν λόγῳ ποιητῶν ἢ μόνον

1 Τὸ σχόλιον τοῦτο ὀλίγον τι παρηλλαγμένον καὶ ἐν Λεξ. ΣΟΥΙΔΑ (10ος αἰὼν μ.Χ.): *οἴστρον δὲ καλοῦσι πᾶσαν κίνησιν. Ἐνθεν καὶ οἴστρωδόντης μυχός, ὁ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐλαννόμενος.*

2 ΑΡΙΣΤΟΦ. Θεσμοφ. 324: *μυχὸν ἰχθυόεντι³ οἴστρωδόντην.*

3 Περβ. βοηλάτην μύωπα κινήτηριον. *οἴστρον καλοῦσιν αὐτὸν οἱ Νσίλου πέλας* (ΑΙΣΧ. Ἴκ. 307–308).

4 Τὸ ὄνομα τοῦ Συμμάχου ἀναφέρεται ἐν σχολίοις εἰς ΑΡΙΣΤΟΦ. Εἰρ. 916 καὶ Νεφ. 864.

5 Euripides Herakles erkl. von U. v. Wilamowitz – Moellendorff, Bd. 1, 1889, σ. 179 κ. ἐ.

τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ ἡμῶν παραλαβόντος αὐτὴν παρ' ἐκείνου.

Ψυχολογικῶς τῆς μεταφορᾶς προηγείται ἀσυνείδητος ἐκ τοῦ ὑποσυνειδήτου ἄνοδος εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ποιητοῦ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐμπνεύσεως δύο εἰκότων, τῆς τοῦ οἴστρου δονοῦντος τὰς βοῦς (Ομ. κ 300) καὶ τῆς τοῦ ἀνέμου δονοῦντος τὴν θάλασσαν (: μυχόν, σάλον), ἐξ ὧν συμφυρομένων ἐξέρχεται, τρίτη αὕτη, ἢ τοῦ οἴστρου δονοῦντος τὴν θάλασσαν, ὡς τὸ ἐπιζητούμενον πρότυπον διὰ τὴν ἐπιδιωκομένην περιγραφὴν τρικυμίας.

Σημειωτέον ὅτι οὐ μόνον παρ' ἀμφοτέροις τοῖς ἐν λόγῳ ποιηταῖς κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐμπνεύσεως ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀναγνωστῶν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ποιητικῶν κειμένων αὐτῶν ἢ εἰκῶν τοῦ οἴστρου - μυίας, δονοῦντος τὰς βοῦς δὲν παύει νὰ διαμφισβητῇ τὴν κατοχὴν τῆς συνειδήσεως πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ «οἴστρου - ἀνέμου» δονοῦντος τὴν θάλασσαν.

«Δαιμονικῶ» (: ἐπιθ. προσδ. εἰς τὸ «οἴστρω») καὶ οὐχὶ «δαιμονίῳ», ὡς συνεπλήρωσεν ὁ Kaibel. Τὰ δύο ἐπίθετα ἔχουσι τὰς αὐτὰς κατ' ἐκφραστικὴν καὶ μετρικὴν ἀξίαν παραγωγικὰς καταλήξεις¹ ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὡς θὰ ἠδύνατο νὰ νομίση τις ἐκ πρώτης ὄψεως.

«Δαίμων» κρύπτεται ἐν ἑκατέρῳ τούτων, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ εἰς -ιος ὁ «δαίμων - θεὸς» τῶν ἀρχαίων (Ἑλλ. καὶ Ρωμ.), ἐν δὲ τῷ εἰς -ικός ὁ «δαίμων - διάβολος» τῶν Χριστιανῶν. Ὑπὸ τὰς σημασίας ταύτας κεῖνται ἀμφοτέρω καὶ πολλάκις παρὰ τῷ ΠΛΟΥΤΑΡΧῳ (46 - 127 μ. Χ.)², ὅστις, σημειωτέον, καὶ πρῶτος ποιεῖται χρῆσιν τοῦ εἰς -ικός, ὡς τοῦλάχιστον συμπεραίνω ἐκ σχετικῆς ἐρεῦνης μου. Ἐὰν ὁ συγγραφεὺς οὗτος εὗρισκετο ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ ἐκφράσῃ μίαν νέαν ἔννοιαν, τὴν ἔννοιαν τοῦ κατεχομένου ἢ πεμπομένου ὑπὸ τοῦ «δαίμονος - διαβόλου», θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴν εὐρύνων κατὰ μίαν σημασίαν τὸ λῆμμα τοῦ εὐχρηστοτάτου ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τῶν χρόνων τοῦ ἐπιθέτου «δαιμόνιος», ἐφ' ὅσον μάλιστα τὸ μὲν πρωτότυπον τούτου «δαίμων» εἶχεν ἤδη προσλάβει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τὸ δὲ οὐδέτερόν του «δαιμόνιον» οὐσιαστικοποιημένον εὗρισκετο ἐν εὐρείᾳ χρήσει ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ καὶ συνεπῶς καὶ παρὰ τῷ λαῶ ὑπὸ τὴν σημασίαν τοῦ «διαβόλου». Ἀλλὰ δὲν ἔπραξεν οὕτω, καὶ τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν εὗρέθη ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ ἐκφράσῃ ἀλλὰ νὰ παραλάβῃ τὴν ἔννοιαν παρὰ τοῦ λαοῦ μετὰ τοῦ ἐκφραστικοῦ συμβόλου τῆς «δαιμονικός», τοῦ ὁποίου τὸ οὐδέτερον οὐσιαστικοποιημένον ἐναλλάσσεται μετὰ τοῦ οὐδετέρου τοῦ «δαιμόνιος» ἐν τῇ λαϊκῇ χρήσει³ μέχρι σήμερον ὑπὸ τὴν σημασίαν τοῦ διαβόλου.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Πλουτάρχου φρονῶ ὅτι εὗρέθη καὶ ὁ σύγχρονός του, ἴσως καὶ φίλος του, ἐπιγραμματοποιὸς ἡμῶν, θέλων ν' ἀποδώσῃ τὴν ἀναφερομένην ἐν τῷ ἐπιγράμματί του τρικυμίαν εἰς τὸν «δαίμονα - διάβολον» καὶ οὐχὶ εἰς τὸν «δαίμονα - θεόν».

Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν κεκρυμμένον ἐν

1 Ἐνθ' ἐν σ. 114, Σημ. 1: I 2, Aufl. 3, 1892, § 334.

363 A, 458 B, 998 D.

2 α') δαιμόνιος: Ἠθ. 168 B, 438 D, 589 C, 589 D

3 Βλ. τὰς λέξεις «δαίμων, δαιμόνιος, δαιμονικός»

καὶ Ρομύλ. XXIV. — β') δαιμονικός: Ἠθ. 362 F,

ἐν Ἀρχ. Ἱστορ. Λεξικοῦ.

τῷ ἐπιγράμματι «δαίμονα - διάβολον». Οὕτω ὁ Ποσειδῶν, ἐξαπολύων τὴν θύελλαν κατὰ τοῦ τυφλώσαντος τὸν υἱὸν τοῦ Πολύφημον περιωνύμου ἥρωος Ὀδυσσέως¹, δὲν ἐκπίπτει τῆς θείας του περιοπῆς. Τὸ ἐναντίον θὰ συνέβαινε ἐὰν ὁ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις θεὸς ἀπέστελλε τὴν θύελλαν κατὰ νέου ἀντλοῦντος, ὡς ὁ τοῦ ἐπιγράμματος, ὅλην του τὴν ἀξίαν ἐκ τῆς στοργῆς τῆς οἰκογενείας του. Κατὰ τούτου μόνον ὁ «δαίμων - διάβολος» ἐνεργῶν, εὐρίσκεται ἐν τῷ προορισμῷ του καὶ τῷ στοιχείῳ του, ὧν δὲν ἐκτρέπεται καὶ ὅταν μετὰ τρεῖς αἰῶνας ἐμφανίζεται πειράζων τὸν ἱερωμένον ἐν τῷ «Περὶ ἱερωσύνης»² συγγράμματι τοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ὅστις διὰ τῆς φράσεως *εἰ μὴ τις οἴστρον ὑπομείνειεν δαιμονικὸν καθίσταται ὁ σπουδαιότατος συνήγορος τοῦ συμπληρώματός μου.*

Κατὰ τὰ λεχθέντα σχετικῶς, ἀποτελοῦντα σκέψεις μου καὶ γνώμην μου, τὸ ἐπίθετον «δαιμονικός - ἡ - ὄν» σημαίνει τὸν κατεχόμενον κ.τ.λ. «ὑπὸ τοῦ δαίμονος - διαβόλου» καὶ οὐχὶ «ὑπὸ δαίμονός τινος», ὡς ἐρμηνεύει τὸ Λεξ. LIDDELL-SCOTT-JONES³. Εἰδικῶς ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν καὶ ἀναλυτικώτερον «οἴστρος δαιμονικός», κυρίως καὶ μεταφορικῶς, εἶναι ὁ οἴστρος ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος - διαβόλου, ὁ ἀγόμενος καὶ φερόμενος ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντος δαίμονος - διαβόλου⁴, ὁ προερχόμενος ἐξ αὐτοῦ ἢ πεμπόμενος ὑπ' αὐτοῦ, ὁ δαιμονῶν ἢ δαιμονιζόμενος, ὁ παρὰ φρον⁵ κ.τ.λ.

Ἡ λέξις «σάλος» παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἄλλοτε ἐλέγετο πρὸς δήλωσιν τῆς θαλάσσης ὑπὸ τὴν γενικὴν ἔννοιαν τῆς ὑγρᾶς ἐκτάσεως καὶ ἄλλοτε τῆς τρικυμίας. Τούτου δεδομένου ἡ φράσις τοῦ ἐπιγράμματός μας «σάλον διαπορευθεῖς» δύναται νὰ σημαίη «περάσας θάλασσαν» ἢ «περάσας τρικυμίαν», τῆς ἐκλογῆς τιθεμένης μεταξὺ τῶν λέξεων «θαλάσσης» καὶ «τρικυμίας», διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς αἰτ. «σάλον».

Ὁ «δαιμονικός οἴστρος» ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ταυτίζεται μὲ τὸν «διαβολόκαιρον» τῆς νέας ἑλληνικῆς, ἐν ᾧ νοοῦνται ὑπάρχοντα πάντα τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ παράγωγα τοῦ κακοῦ καιροῦ, ἐν οἷς καὶ ἡ τρικυμία, ἀλλὰ ταύτης ἐννοουμένης ἐν τῷ «δαιμονικῷ οἴστρω», φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁ «σάλος-τρικυμία» ἀποκλείεται ἤτοι ὁ «σάλος» δὲν δύναται νὰ ἔχη τεθῆ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς τρικυμίας.

Διὰ τῆς δοτ. «κενῶ» καταλογίζεται ἀποτυχία εἰς τὸν «οἴστρον - ἄνεμον», ἐνῶ οὗτος, κυρίως εἰπεῖν, δὲν ἀπέτυχεν, ἐὰν, ὡς ἠδύνατο, παρήγαγε, κατὰ σχέσιν αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, τὸν «σάλον - τρικυμίαν»· εἰς τοῦτον βεβαίως θὰ ἔπρεπε ν' ἀποδοθῆ ἡ ἀποτυχία, τοῦτο δὲ ἦτο καὶ δυνατὸν καὶ εὐκόλον, τιθεμένης ἐν τῷ γ' ἑξαμέτρῳ κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν αἰτ. «σάλον» τῆς αἰτ. «κενόν». Ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν μετρικοῦ κωλύματος διὰ τὴν αἰτ. «κενόν», ἐτέθη ἀντὶ ταύτης ἡ δοτ. «κενῶ», ὅπερ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ἐλλείψεως τῆς σχέσεως αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ μεταξὺ τοῦ «οἴστρου (: ἀνέμου)» καὶ τοῦ «σάλου (: τρικυμίας)» τοῦ πρώτου θεωρουμένου ὡς τοῦ μόνου ὑπευθύνου διὰ τὴν ἀποτυχίαν.

1 ΟΜ. ε 299 κ. ε.

2 ΧΡΥΣ. «Περὶ ἱερωσύνης» Λόγ. 3ος (MIGNE, E. II. 48, σ. 644, στήλ. 2, στίχ. 21).

3 A greek - english Lexicon, 1925-30.

4 Πρβ. τοὺς χοίρους τοῦ Εὐαγγελίου (ΜΑΤΘ. 8, 28-32, ΜΑΡΚ. 5, 4-13, ΛΟΥΚ. 8, 32-33).

5 Ἀνάλογα τὰ τῆς Δημοτικῆς: «διαολεμένος ἀγέρας», «δαιμονισμένος ἀγέρας», «διαβολόκαιρος», «τρε-

«οἰστροδόνητος» ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὁ μυχός, ὁ κινούμενος (: δονούμενος) ὑπὸ τῶν ἀνέμων (: οἰστρων). Ὑγρὰ ἐπιφάνεια, κατ' οὐδὲν διαφέρουσα τοῦ μυχοῦ, ὁ «σάλος - θάλασσα» δύναται νὰ κινήθῃ (: δονηθῇ) ὑπὸ τοῦ ἀκολουθοῦντος τὸν πλοῦν «οἰστρου - ἀνέμου», ἐνῶ ὁ «σάλος - τρικυμία», ὡς κίνησις (: δόνησις) αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, θὰ ἠδύνατο νὰ κινήσῃ (: δονήσῃ) τὴν θάλασσαν, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ κινήθῃ (: δονηθῇ) ὑπὸ τοῦ «οἰστρου - ἀνέμου».

Ὡς δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῶν λεχθέντων σχετικῶς πρὸς τὸν «σάλον», ἡ λέξις ἐτέθη ἐν τῷ ἐπιγράμματι ὑπὸ τὴν σημασίαν τῆς «θαλάσσης». Διὰ τοῦ συμπεράσματος τούτου στηρίζεται, στηρίζουσα ἅμα αὐτό, καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ οἰστρου καθηλωμένου ἐπὶ τῶν νώτων τῆς θαλάσσης, περὶ ἧς ὠμίλησα ἀνωτέρω. Κυρίως ὅμως ἡ σημασία τοῦ «σάλου», ἡ εἰκὼν τοῦ οἰστρου καὶ τὸ συμπλήρωμα «διαπορευθεῖς» ὡς ἐν σύνολον ἀδιαίρετον, στηρίζονται διὰ τοῦ χωρίου τοῦ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ (Ε 52): *διαπορευόμενος Πελοπόννησον τῇ στρατιᾷ καὶ ἔτι ἰσχυρότερον διὰ τοῦ σίχου τοῦ ΕΥΡΥΠΙΛΟΥ* (Ἰφιγ. Γαυρ. 1456): *περιπολῶν καθ' Ἑλλάδα οἰστροῖς Ἐριννύων*.

Ἐν τῇ χρονικῇ μετρήσει τοῦ συμπληρώματος «διαπορευθεῖς»¹ καὶ συγκεκριμένως ἐν τῇ χρήσει ὡς μακρᾶς τῆς πρώτης συλλαβῆς τῆς προθέσεως «διά», ἐχούσης κανονικῶς καὶ τὰς δύο συλλαβὰς τῆς βραχείας, ὁ ἐπιγραμματοποιός μας ἀκολουθεῖ πιθανῶς τὸν ΟΜΗΡΟΝ, ὅστις πολλάκις καὶ δὴ ἐν στίχοις συνεχόμενοι μεταχειρίζεται τὴν «δι» τῆς «διά» ἐν μὲν τῇ θέσει ὡς μακράν, ἐν δὲ τῇ ἄρσει ὡς βραχεῖαν:

*διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς ὄβριμον ἔγχος
καὶ διὰ θώρηκος πολυδαίδαλου ἠρήριστο.*

(Γ' 357 - 358 καὶ Η 251 - 252)

*διὰ μὲν ἄρ ζωστήρος ἐλήλατο δαιδαλέοιο
καὶ διὰ θώρηκος πολυδαίδαλου ἠρήριστο.*

(Δ 135 - 136)

Ἐν τῷ πρώτῳ σκέλει τῆς ἀντιστοιχίας «παῖδα ἔτι τοῦτον-γῆράσαντα» ἡ αἰτ. «παῖδα» ἀνήκει ὡς κατηγ. προσδιορισμὸς εἰς τὴν αἰτ. «τοῦτον» κατὰ παράλειψιν τῆς μετοχ. «ᾄοντα»².

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω τμηματικῶς ἐξετασθέντα καὶ κατὰ ταῦτα τὸ ἐπίγραμμα ἡμῶν, ὡς συνεπληρώθη καὶ ἀνεγνώσθη ὑπ' ἐμοῦ, ἐρμηνευτέον οὕτω:

«Αἰ σταθεῖσαι ὀπισθεν τοῦ βράχου εἶναι Νύμφαι τῆς Δήλου, εἰς τὰς ὁποίας λέγουσιν ὅτι οὗτος (ὁ ὑποκείμενος νεκρός) ἔχει προσφέρει πᾶν ἀγαθὸν κατὰ τὸν προηγούμενον (τῆς ἐκ Δήλου ἀφίξεώς του) χρόνον, πᾶν ἀγαθὸν καὶ ὅταν ἦλθεν

λοβορίας», «ντεληβορίας», «διαολεμένη φουρτούνα», «διαολοφουρτούνα», κ. ἄ.

¹ Ἄλλο συμπλήρωμα: *σάλον* [ἀντιπο]ρευθεῖς οἰστρω = περάσας τὴν θάλασσαν ἐναντίον οἰστρου... Τοῦτο, καίπερ εὐσταθέστερον μετρικῶς καὶ ναυτικώτερον, οὐτως εἰπεῖν, τοῦ προκρινθέντος, ἐθεώρησα ἀπορριπτέον,

διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν εὔρον παράδειγμα πλήρες τῆς συντάξεώς του.

² Πρβ.: *ἡ γὰ καλὸν γέρας ἔσχον, εἰ ἀφενδῆς λόγος ἀνδρῶν παῖδας ἀποθνήσκειν, οὗς φιλέουσι θεοί.* ("Ἐνθ" ἐν σ. 111, Σημ 1, β, ἀρ. 153 13-14).

ἐκ Δήλου περάσας τὴν θάλασσαν μὲ διαβολόσταλτον ἄνεμον ἀποτυχόντα (τῇ ἐπεμβάσει τῶν Νυμφῶν), μέχρις οὗτου ὁ πατήρ του παιδίον ἀκόμη ἔθαψε τοῦτον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου πρέπον ἦτο νὰ ταφῆ ὡς γηράσας»¹.

Τὸ ὑπόλειμμα ἐπιγραφῆς δεξιὰ τῆς ἀριστερᾶς παρεϊᾶς τῆς σωζομένης ἀνδρικήσ μορφῆς (εἰκ. 4) νομίζω ὅτι πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀνήκον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου μᾶλλον ἢ εἰς τὸ τοῦ νεκροῦ, ὡς ὑπέθεσαν οἱ ἀρχαιολόγοι Κουμανούδης καὶ Brückner².

Εἰκ. 4.

Ἐξ ἀναλογιῶν σωζομένων σημείων τοῦ μνημείου συμπεραίνει ὁ Brückner, ὅτι ἐλλείπουσιν ἀπολεσθεῖσαι ἐκ τῆς γλυφῆς τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως μία ἢ δύο

¹ Διὰ τῆς πεζῆς ταύτης μεταφράσεως ἐπιτυγχάνεται ὀπωσθήποτε ἡ κατανόησις τοῦ ἐπιγράμματος οὐχὶ ὁμοῦ καὶ ἡ ἐκ τούτου αἰσθητικὴ συγκίνησις, δι' ἣν κυρίως ἔγραψεν αὐτὸ ὁ ποιητὴς καὶ εἰς ἣν, ὡς εἰς κύριον σκοπόν, πρέπει ν' ἀποβλέπη ὁ ἐρμηνευτής. Ἄλλ' ἡ αἰσθητικὴ συγκίνησις ἐξ ἐμμέτρου λόγου μόνον δι' ἐμμέτρου μεταφράσεως εἰς ἄλλο ἰδίωμα ἢ ἄλλην περιόδον τῆς αὐτῆς γλώσσης, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν, ἢ εἰς ἄλλην γλῶσσαν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν παραθέτω καὶ ἔμμετρον ἀπόδοσιν διὰ τῆς ποιητικῆς ἡμῶν γλώσσης, κατὰ προ-

τίμησιν δὲ ἐν δακτυλικῷ ἑξαμέτρῳ, δι' οὗ φρονῶ ὅτι δυνάμεθα νὰ πλησιάσωμεν περισσότερον τὸν ἀρχαῖον εἰς τὴν αἰσθητικὴν του ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος συγκίνησιν: Πίσ' ἀπ' τὸ βράχο σταθῆκαν οἱ Νύμφες τῆς Δήλου, ποῦ, ὡς λένε, | κάθε καλὸ χαρισμένο τοὺς ἔχει πρωτότερα τοῦτος, | κάθε, γερὸς ἀπ' τῆς Δήλου σὰν ἦρθε τὸ πέλαο περῶντας | μὲ διαβολόκαιρον ὥσπου παιδί νὰ τὸν θάψ' ὁ πατέρας, | ποῖ νὰ ταφῆ τὸ σωστό ἴταν σὰ γέρος αὐτὸς ἀπὸ κείνον.

² Πρβ. CONZE, ἐνθ' ἐν σ. 111, Σημ. 1, στ', Text., 2022 καὶ 2096.

μορφαὶ ἦτοι ἢ τοῦ παιδὸς ἢ ἢ τούτου καὶ ἢ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἄλλὰ τὸ συμπέρασμα, καθ' ὃν τρόπον ἐκφέρεται, δὲν δίδει λύσιν τοῦ ζητήματος, ἀλλ' ἀπλῶς περιορίζει αὐτὴν μεταξὺ δύο ἐκδοχῶν, ἐξ ὧν καλούμεθα νὰ ἐκλέξωμεν μίαν.

Σχετικῶς ἐρευνῶν παρετήρησα ὅτι πολλάκις πρόσωπα ἀναφερόμενα ἐν ἀκολουθοῦντι ἐξηγητικῶ κειμένῳ δὲν ἔχουσιν εἰκόνα ἐν τῇ οἰκείᾳ γλυφῇ. Φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὸ ἀντίθετον διὰ πρόσωπα μὴ ἀναφερόμενα ἐν τῷ ἐξηγητικῶ κειμένῳ ἢ μὴ ἄλλως μαρτυρούμενα. Οὕτω δὲν ὑπολείπεται ἢ νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι μόνον μία μορφή ἀπολεσθεῖσα ἐλλείπει ἐκ τῆς γλυφῆς τῆς προσθίας ὄψεως καὶ συγκεκριμένως ἢ μορφή τοῦ παιδός, τοῦ συναναφερομένου μετὰ τοῦ πατρὸς ἐν τῷ ἐπιγράμματι καὶ συναποτελοῦντος μετ' αὐτοῦ τὴν ἐν τῷ ναοσκήμῳ πλαισίῳ τῆς προσθίας ὄψεως πλαστικὴν δυάδα.

Μὴ ὑπάρχουσα ἐν τῇ ζωῇ ἢ διεξευγμένη, ἐλλείπει ἔκ τε τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῆς γλυφῆς ἢ μήτηρ, τὸ τρίτον τῶν κυρίων προσώπων τοῦ δράματος. Ἄλλ' ἀντὶ ταύτης ἐπίσης παραδόξως ἐμφανίζονται αἱ Νύμφαι Δήλου ὀπισθεν τοῦ βράχου καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κλίνης προθέσεως, ὡς ὑποθέτω, εἰς ἣν ἀνήκει πιθανῶς τὸ ἄμορφον ὑπόλειμμα ἀναγλύφου, περὶ οὗ ὠμίλησα ἐν τῇ ἀρχῇ. Συμπεραίνω, ὅτι αἱ Νύμφαι ἐν Δήλῳ ἀντικαθίστων ὡς κουροτρόφοι τὰς μητέρας παρὰ τοῖς ὄρφανοῖς. Ἐνισχυτικὸν τοῦ συμπεράσματός μου τούτου εἶναι χωρίον τοῦ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ¹, καθ' ὃ Δηλιάς Νύμφη ὑπῆρξε κουροτρόφος τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος, τοῦ συμπολίτου τῶν Δηλίων.

Γενικῶς αἱ Νύμφαι ἔχουσιν ὑψωθῆ, ἐν οἷς εὐρισκόμεθα χρόνοις, εἰς ἀγαθὰ πνεύματα, κινούμενα ὑπὲρ τῆς νεότητος κατὰ τοῦ ἐξ Ἀνατολῆς μετὰ τῶν ποικίλων θρησκευτῶν εἰσελάσαντος πονηροῦ πνεύματος ἦτοι τοῦ διαβόλου, τοῦ ἄγοντος καὶ φέροντος, ὡς εἶπομεν, τὸν οἴστρον - ἄνεμον ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΕΛΕΚΙΔΗΣ